

19

Hemmelig.

Innst. O. C.

Innstilling fra protokollkomiteen om regjeringsprotokollenes gjennomgåelse, forsåvidt angår bidrag til A/S Arktisk Næringsdrift og Finn Devolds Øst-Grønlandsekspedisjoner.

1. Dissenser i regjeringen.

Ved kgl. resolusjon av 13 november 1931 — nr. 2665 — bestemtes:

«At der av bevilgningen til «Tilfeldige utgifter i almindelighet» tilståes A/S Arktisk Næringsdrift et lån, stort inntil kr. 7 500,00 til dekning av selskapets utgifter vedrørende dets ekspedisjon til Øst-Grønland 1929—31.

Lånet tilståes på vilkår som nærmere fastsettes av Handelsdepartementet.»

Handelsdepartementet hadde innstillet:

A/S Arktisk Næringsdrifts andragende om utbetaling av kr. 7 500,00 som lån av statskassen til ekspedisjon til Øst-Grønland innvilges ikke.

Statsminister Kolstad sluttet sig til denne innstilling.

Utenriksminister Braadland samt statsrådene Trædal, Quisling, Langeland, Vik, Sundby og Lindboe fant at A/S Arktisk Næringsdrift burde utbetales et beløp på kr. 7 500,00 til bestridelse av utgifter ved selskapets ekspedisjoner til Øst-Grønland.

Det måtte efter de foreliggende dokumenter ansees på det rene at A/S Arktisk Næringsdrift, hvis beløpet blev utbetalt, kunde fortsette sin virksomhet.

På den annen side vilde efter det oplyste selskapet innstille driften, ja efter all sannsynlighet gå konkurs, hvis utbetaling ikke fant sted.

Utbetalingen måtte derfor, som anført i Innst. S. C. 1931, ansees å kunne tjene norske interesser uten at nye krav til Staten kunde reises.

Særlig ut fra den for Haag verserende sak om Øst-Grønland måtte det ansees me-

get uheldig om A/S Arktisk Næringsdrift gikk konkurs, et forhold som kunde tenkes å få innflydelse på dommen.

Regjeringens flertall fant derfor å måtte anbefale at beløpet blev utbetalt, men at det midlertidig utredes av posten «Tilfeldige utgifter i almindelighet».

I henhold hertil innstilte regjeringens flertall som ovenfor anført.

2. Ved kgl. resolusjon av 19 juni 1931 blev Arktisk Næringsdrift A/S og Finn Devold tilstått som rentefritt lån henholdsvis kr. 25 000,00 og kr. 20 000,00 til ekspedisjoner til Øst-Grønland 1931 m. v.

Beløpene blev tilstått på vilkår som nærmere skulde fastsettes av Handelsdepartementet.

Stortinget hadde i møte for lukkede dører 29 mai 1931 bestemt:

«På statsbudgettet bevilges for termen 1 juli 1931—30 juni 1932, som nytt kap. 541, bidrag til ekspedisjoner m. v. til arktiske egnar i 1931 — efter regjeringens nærmere bestemmelse kr. 45 000,00.»

Der forelå i alt 10 andragender om støtte i forskjellige former til et samlet beløp av kr. 137 000,00.

Samtlige andragender med undtagelse av nr. 7 og 8 hadde vært forelagt Norges Svalbard- og Ishavs-Råd, som hadde anbefalt dem.

Handelsdepartementet anførte til orientering om de formål som burde tilgodesees ved en bevilgning bl. a.:

«De områder på Øst-Grønland som det først og fremst er om å gjøre å sikre for norsk foretagsomhet, er egnene nord for Scoresbysund, idet norske fangstmenn fra flere år tilbake her har slått sig ned og

drevet fangstvirksomhet. Det gjelder derfor her å søke bevart hvad man har oparbeidet.

Innenfor det her nevnte område har Arktisk Næringsdrift i 1929 og 1930 bygget 35 fangsthytter. Hyttene finnes hovedsakelig på Hudsonlandet, Ymerøya, Geographical Societyøya og Trailøya, mellom 72° og 74° nord. Videre har selskapet erhvervet 2/6 av rettighetene i «Foldvikekspedisjonens» hus og terreng, vesentlig på Hudsonlandet, i alt 17 hytter, opført fra 1926 av og utover. Nord for dette område ligger «Hirdekspedisjonens» hytter og fangstområde som strekker sig helt op til Wollaston Forlands nordkyst, henimot 75° nord. Disse hytter er vesentlig opført i 1927—29. Ved overenskomst i 1930 med 3 av deltagerne i Hird-ekspedisjonen, erhvervet Staten disses 3 parter av rettighetene, idet der ved kgl. resolusjon av 13 juni 1930 blev bevilget kr. 10 000,00 til ekspedisjon samme år og som betingelse blev satt at partene skulde tilfalle Staten. I henhold til overenskomsten har den nye ekspedisjon, den såkalte Møre Grønlands-ekspedisjon, opført 11 hytter for Statens regning, dels på Hirdekspedisjonens tidligere område lengst nord i nærheten av Sabineøya og dels sønnenfor Arktisk Næringsdrifts område lengst syd ved Davis-sund. Mellom disse yttergrenser er det for tiden ca. 80 fangsthytter på norske hender og på dette område — i Myggbukta — har man også en radiostasjon, skjenket Norges Svalbard- og Ishavs-Undersøkelser av konsul Lars Christensen. Strekningen nord-syd er på ca. 350 km.

Om disse trakter er oplyst at de er viltrike. Ifølge dosent Adolf Hoel finnes hvitrev og blårev samt dessuten hvitulv, røiskatt og isbjørn og av matnyttig vilt moskusokse, hare og rype. Der nevnes om rike lakseforekomster i fjordene — særlig Frans Josefs fjord. Det berettes også om olje- og kullforekomster i strøkene omkring denne fjord. Under kysten foregår fangst av hvalross og isbjørn. Adkomsten til denne del av Øst-Grønland (vesentlig Arktisk Næringsdrift A/S's områder) er på grunn av bedre

isforhold i almindelighet lettere enn nordfor og sønnenfor.»

Departementet festet sig ved følgende to ansøkere og anførte om dem:

«Arktisk Næringsdrift A/S.

Selskapet har i sitt andragende om bidrag til ny driftskapital, skrivelse av 19 januar 1931, oplyst at selskapet blev stiftet i 1929 med en aktiekapital på kr. 37 750,00 fullt innbetalt. Aktiebeløpet blev tegnet av private. Ved stiftelsen blev dessuten på henvendelse fra Norges Svalbard- og Ishavs-Undersøkelser av regjeringen gitt samtykke til at kr. 14 000,00 av de midler denne institusjon disponerte over, blev anvendt til selskapet, som i 1929 utrustet og startet en fangstekspedisjon til Øst-Grønland. Ekspedisjonens oppdrag var ifølge selskapet å sikre norsk næringsdrift arealer på Øst-Grønland. Ekspedisjonens husbygging og optagelse av terreng er der gjort rede for i det foregående.

Ekspedisjonen, som bestod av 10 mann, blev utrustet for 2 år. Utgiftene til selve ekspedisjonen blev dekket av aktiekapital og Norges Svalbard- og Ishavs-Undersøkelers tilskudd, ved banklån, delvis veksel-lån, og ved kreditt på varer og reiseutgifter. Det første fangstår innbragte ca. kr. 9 000,00, det annet fangstår vil antagelig innbringe kr. 12 000,00. Hertil kommer verdien av usolgte dyr, ca. 20 blårev, som anslåes til kr. 10 000,00. Av det samlede fangstutbytte, kr. 31 000,00, tilkommer fangstmennene 60 pct., altså ca. kr. 18 000,00. Av en fra selskapet mottatt statusoppgave, utgjør selskapets gjeld ca. kr. 33 200,00. Da selskapets andel av det samlede fangstutbytte utgjør kr. 13 000,00, blir selskapets retsgjeld ca. kr. 20 000,00. Selskapet regner imidlertid med at en del av denne gjeld vil kunne konverteres i aktier. Hertil kommer så verdien av selskapets hytter og fangstterreng på Øst-Grønland.

Selskapets utgifter i anledning av stiftelsen utgjorde ca. kr. 1 100,00, herav ca. kr. 600,00 i registreringsutgifter. Selskapet har ingen administrasjonsutgifter utenom porto og en del andre kontorutgifter.

Selskapet har på departementets foranledning, i skrivelse av 5 juni 1931, opplyst at utgiftene til en ny ekspedisjon, vesentlig utgifter til ny utrustning for 2 år og utvidelse av virksomheten på selskapets nuværende omkringliggende arealer, vil andra til over kr. 30 000,00. Det beløp som ikke dekkes av Statens tilskudd, vil selskapet søke reist hos private og selskapet har, etter hvad det meddeler, fått løfte om sådant tilskudd fra flere hold.

Selskapet har i skrivelse av 2 juni 1931 foreslått at støtten ydes som rentefritt lån, der tilbakebetales så snart selskapet kommer i den økonomiske stilling at det kan skje.

Departementet har til tross for de regnskapsmessig sett mindre gode resultater av selskapets virksomhet hittil, funnet for sitt vedkommende å burde gå med på støtte av selskapet. Selskapets virksomhet har for en stor del bestått i å opføre fangsthus og å opta arealer for norsk fangstvirksomhet og i lys herav må de mindre gode fangstresultater hittil formentlig sees. Man har derfor grunn til å vente bedre økonomiske resultater senere. I denne forbindelse kan nevnes at Hirdekspedisjonen i 1927—29 fanget vesentlig på ett år for ca. kr. 60 000,00. (Når deltagere i sistnevnte ekspedisjon ifjor allikevel kunde få statsstøtte til ny ekspedisjon, skyldes det bl. a. at ekspedisjonen i 1927—29 mistet skibet som var uassurert for overvintring, hvorved utbyttet av ekspedisjonen blev ubetydelig.)

Endelig må merkes at A/S Arktisk Næringsdrifts folk betjener telegrafstasjonen i Myggbukta og derfra sender værtelegrammer, en ordning som faller meget billigere enn om Staten selv skulde oprette en fast stasjon.

I henhold til det anførte vil departementet som foran nevnt foreslå at der ydes Arktisk Næringsdrift A/S som rentefritt lån kr. 25 000,00 mot at selskapet vedtar overenskomst av i det vesentlige følgende innhold:

§ 1.

Arktisk Næringsdrift A/S forplikter sig til å anvende det av Den Norske Stat ydede

lån kr. 25 000,00 med inntil kr. 15 000,00 utelukkende til utgifter vedrørende selskapets nye ekspedisjon til Øst-Grønland 1931—33 og med inntil kr. 10 000,00 til innløsning av Foldvikekspedisjonens rettigheter. Ingen del av lånet skal således anvendes til andre utgifter.

Lånet skal dekkes før der avbetales noget på eldre gjeld og før der gis noget utbytte til selskapets aksjonærer. Lånet skal avdras minst i samme utstrekning som andre lån til årets ekspedisjon eller andre nye lån, forrentes og avdras.

Dersom lånet ikke er tilbakebetalt innen 3 måneder fra påkrav, er Handelsdepartementet berettiget til å overlate andre bruksretten til selskapets rettigheter på Øst-Grønland for to år ad gangen mot den efter departementets skjønn best opnåelige avgift, som avdras i gjelden.

Selskapets reviderte årlige regnskap meddeles Handelsdepartementet hvert år.

§ 2.

Selskapet forplikter sig til i 1931 og 1932 å bygge nye hus på Trailøya og på fastlandet innenfor Kong Oscars Fjord, i den utstrekning selskapets økonomiske stilling tillater. Land må kun tas, hvor tidligere norske hus eller rettigheter ikke eksisterer. Mulig tvist herom avgjøres med bindende virkning av lederen av Den Norske Stats videnskapelige ekspedisjon til Øst-Grønland 1931.

Samtlige bygninger opføres på vanlig måte som skikk og bruk er på Øst-Grønland og skal være solide og hensiktsmessig for sitt bruk.

§ 3.

Hus eller grunn som selskapet eier, besidder eller erhverver, må ikke overdras til eie eller bruk til utlendinger eller selskaper hvor utlendinger er deltagere. Ved hver senere overdragelse skal det i overdragelsesdokumentet inntas denne paragrafs bestemmelse i første punktum. Handelsdepartementet skal forelegges ethvert overdragelsesdokument, og kan nekte overdragelse som strider mot denne paragrafs bestemmelser eller erklæringen for øvrig.

§ 4.

Hvis hus eller terreng ikke har vært benyttet i tre år i trekk, er selskapet eller senere rettighetshaver til selskapets hus eller terreng forpliktet til midlertidig å overlate bruksretten til hus og grunn til den person eller det selskap som Handelsdepartementet utpeker som bruksutøver (fullmektig). Det offentlige har intet ansvar for bruksutøverens (fullmektigens) handlinger.

Eieren og bruksutøveren skal innen 1 februar være forpliktet til å gi Handelsdepartementet beskjed om benyttelse av hus og terreng i løpet av det siste kalenderår og om bruken aktes fortsatt.

§ 5.

Eierne eller brukerne forplikter sig til å vedlikeholde husene. Disse må ikke uten tillatelse nedrives eller flyttes. Opgis hus eller terreng, skal Handelsdepartementet underrettes.

§ 6.

Såfremt husene ikke er optatt, skal norske videnskapelige ekspedisjoner ha rett til å gjøre bruk av dem.

§ 7.

Det materiale som måtte være av videnskapelig interesse skal stilles til disposisjon for Norges Svalbard- og Ishavs-Undersøkelser.

§ 8.

Det skal snarest mulig etter hjemkomsten avgis en utførlig beretning om ekspedisjonene til Norges Svalbard- og Ishavs-Undersøkelser. Beretningen skal bl. a. inneholde opgaver over fangstens størrelse og årt samt over hvor fangsten er gjort; enn videre om isforholdene, vær- og føreforhold samt om de nybyggede hus. Det skal ved første leilighet innsendes en kartskisse, visende husenes beliggenhet samt en beskrivelse av husene.

Norges Svalbard- og Ishavs-Undersøkelser skal på sin egen bekostning ha rett til å få en avskrift av en eller flere av de dagbøker som blir ført på ekspedisjonene.

Ekspedisjonens deltagere skal stille sig velvillig overfor anmodninger fra Norges Svalbard- og Ishavs-Undersøkelser om å skaffe til veie opplysninger angående Øst-Grønlands naturforhold, fangstforhold etc. og om innsamlingen av naturhistorisk materiale.

§ 9.

Ved ekspedisjonens jakt og fangst iakttas at moskusfe kun i den utstrekning ekspedisjonen trenger ferskt kjøtt efterstrebes og at kalver spares.

Ang. Finn Devold bemerkes:

Hr. Devold var leder av «Den norske Øst-Grønlandsekspedisjon 1928—30» til Myggbuktraktene. Ishavsrådet anfører at han er vel kjent med arktiske forhold og at han, da han også tar med sig erfarne menn, vil være i stand til på en tilfredsstillende måte å realisere sin plan.

Ekspedisjonen vil bestå av 6 mann. Ekspedisjonen vil opføre 3 hovedstasjoner og 24 bistasjoner på den strekning ekspedisjonen skal besøke og hvorom nærmere er gjort rede i det foregående.

Det bemerkes at to av utenrikskomiteens medlemmer innstillet på forhøiet bevilgning for at Devolds ekspedisjon skulde komme avsted.

Devold har i skrivelse til departementet av 20 mai 1931 erklært å ville tilbakebetale lånet, kr. 20 000,00, med kr. 5 000,00 pr. år. Videre har han uttalt at der kan stilles livspoliser og polise på ekspedisjonens utstyr som sikkerhet. Departementet antar dog at der ikke bør kreves sådanne garantier for tilbakebetaling av lånet, og at det vil være tilstrekkelig i overenskomsten med Devold å innta bestemmelser i det vesentlige som foran antydnet for Arktisk Næringsdrift A/S, dog således at lånet avdras med kr. 5 000,00 pr. år.

3. Ved kgl. resolusjon av 13 november 1931 bestemtes:

«At der av bevilgningen til «Tilfeldige utgifter i almindelighet» tilståes A/S Arktisk Næringsdrift et lån stort inntil kr.

7 500,00 til dekning av selskapets utgifter vedrørende dets ekspedisjon til Øst-Grønland 1929—31. Lånet tilståes på vilkår som nærmere fastsettes av Handelsdepartementet.»

Handelsdepartementet gjorde i det til grunn for resolusjonen liggende foredrag rede for sakens forhistorie og anførte at av betydning for saken var § 1, 1. ledd, i den overenskomst som Arktisk Næringsdrift A/S hadde gått med på:

«Arktisk Næringsdrift A/S forplikter sig til å anvende det av Den Norske Stat ydede lån kr. 25 000,00 med inntil kr. 15 000,00 utelukkende til utgifter vedrørende selskapets nye ekspedisjon til Øst-Grønland 1931—33 og med inntil kr. 10 000,00 til innløsning av Foldvikeekspedisjonens rettigheter. Ingen del av lånet skal således anvendes til andre utgifter.

I skrivelse av 15 juli 1931 som svar på departementets meddelelse av 7 juli s. å. om at der til en ny 2-års Øst-Grønlands-ekspedisjon var stillet inntil kr. 15 000,00 til disposisjon at han allerede hadde utbetalt kr. 5 866,00 til den nye ekspedisjon, likesom han androg om tillatelse til å anvende de tilståtte kr. 15 000,00 foruten til årets ekspedisjon til dekning av eldre utrustningsgjeld.

Handelsdepartementet avviste ham i skrivelse av 21 juli s. å. kr. 7 500,00, da han garanterte at beløpet kun skulde anvendes til utrustning av årets ekspedisjon.

I skrivelse av 23 september og 16 september 1931 bad advokat Brøgger om ytterligere kr. 2 500,00 og kr. 2 000,00 til betaling av regning for siste utrustning.

Efter en lengere skriftveksel meddeler advokat Brøgger i skrivelse av 28 oktober 1931 at selskapet vil vedta den tidligere oversendte erklæring, når dennes § 1 får følgende ordlyd:

«Undertegnede Arktisk Næringsdrift A/S forplikter sig til å anvende de av Den Norske Stat bevilgede kr. 25 000,00 med inntil kr. 15 000,00 til dekning av utgiftene vedrørende selskapets nye ekspedisjon til Øst-Grønland 1931—33 samt til nødvendige

utgifter vedrørende ekspedisjonen 1929—31 efter nærmere opgave til Handelsdepartementet, og med inntil kr. 10 000,00 til innløsning av Foldvikeekspedisjonens rettigheter. Ingen del av lånet skal således anvendes til andre utgifter.»

Samtidig blev foreslått at ordene «før der avbetales noget på eldre gjeld» skulde utgå i § 1, annet avsnitt. I skrivelsen redegjordes for øvrig for selskapets stilling. Herav fremgikk at selskapets

gjeld var	kr. 33 398,27
mens der til dekning haddes »	18 350,75
	<hr/>
Udekket rest	kr. 15 047,52

I de nevnte kr. 18 350,75 var da innbefattet Statens lån kr. 7 500,00.

Videre meddeltes i skrivelse av 6 november 1931 at der foruten den i skrivelse av 21 oktober 1931 nevnte veksel på ca. kr. 1 600,00 av en annen kreditor var tatt arrest i selskapets skinnbeholdning i Ålesund for kr. 3 300,00, likesom ytterligere 3 kreditorer hadde truet med rettslig pågang. Forsåvidt ikke selskapet blev ydet økonomisk støtte, vilde det bli nødsaget til å overlevere sitt bo til konkursbehandling. I skrivelsen, som var stilet til Den Norske Regjering, redegjordes for øvrig for selskapets økonomiske stilling, hvorav fremgikk at denne var meget vanskelig, men at selskapets fremtidsutsikter for dekning av gjelden var gode, idet det hadde inngått en overenskomst med Meteorologisk Institutt om en fast årlig godtgjørelse for værtelegrammer, likesom selskapet hadde en revefarm i Myggbukta med ca. 70 dyr, hvortil kom fangstresultatene i sesongen 1931—32. Efter på ny å ha henstillet at kr. 7 500,00 uopholdelig blev stilet til selskapets disposisjon uttalte advokat Brøgger følgende:

«Under forutsetning av at regjeringen stiller til selskapets disposisjon de foran omhandlede kr. 7 500,00, overtar jeg personlig garanti for å dekke mannskapets tilgodehavende i henhold til kontrakt. Videre forplikter jeg mig til å skaffe garanti for at udekkede kreditorer ikke går på selska-

pet med søksmål i løpet av de første 2 år fra dato.»

Handelsdepartementet var på det rene med at Arktisk Næringsdrift A/S var i en vanskelig stilling og at det vilde være av betydning for selskapet å få utbetalt det nevnte beløp. Hensett til utenrikskomiteens innstilling S. C. for 1931 og de forutsetninger som lå til grunn for denne beslutning samt til Handelsdepartementets bestemte innstilling til den foran nevnte kgl. resolusjon av 19 juni 1931 om at bevilgningen kun tillotes anvendt til utgifter vedrørende nye ekspedisjoner, fant Handelsdepartementet imidlertid ikke å kunne anbefale andragendet innvilget.

Departementet innstillet:

A/S Arktisk Næringsdrifts andragende om utbetaling av kr. 7 500,00 som lån av statskassen til ekspedisjon til Øst-Grønland innvilges ikke.

Statsminister Kolstad sluttet sig til denne innstilling.

Utenriksminister Braadland samt statsrådene Trædal, Quisling, Langeland, Vik, Sundby og Lindboe fant at A/S Arktisk Næringsdrift burde utbetales et beløp på kr. 7 500,00 til bestridelse av utgifter ved selskapets ekspedisjoner til Øst-Grønland. Det måtte efter de foreliggende dokumenter ansees på det rene at A/S Arktisk Næringsdrift, hvis beløpet blev utbetalt, kunde fortsette sin virksomhet. På den annen side vilde efter det oplyste selskapet innstille

driften, ja efter all sannsynlighet gå konkurs, hvis utbetaling ikke fant sted. Utbetalingen måtte derfor, som anført i Innst. S. C. 1931, ansees å kunne tjene norske interesser uten at nye krav til Staten kunde reises. Særlig ut fra den for Haag verserende sak om Øst-Grønland måtte det ansees meget uheldig om A/S Arktisk Næringsdrift gikk konkurs, et forhold som kunde tenkes å få innflydelse på dommen. Regjeringens flertall fant derfor å måtte anbefale at beløpet blev utbetalt, men at det midlertidig blev utredet av posten «Tilfeldige utgifter i almindelighet».

Regjeringens flertall innstillet som for anført.

Idet komiteen bemerker at spørsmålet om regjeringens adgang til å utbetale A/S Arktisk Næringsdrift kr. 7 500,00 til dekning av eldre gjeld forutsettes behandlet i forbindelse med desisjonen av vedkommende regnskap, innstilles til Odelstinget å fatte sådan

b e s l u t n i n g :

Forsåvidt de i saken omhandlede resolusjoner angår utbetaling av offentlige midler forbeholdes i henhold til grunnlovens § 86 det fornødne mot vedkommende.

Oslo i protokollkomiteen 10 juni 1932.

Harald Bakke,
formann og ordfører.

Johan Garnes,
sakretær.